



KLIPP 1

Muna

Muna vill åka på klassresa. Hon hoppas få ha kul med sina vänner, slippa sin monotona tillvaro hemma – och åstadkomma en fantastisk playlist. Hennes föräldrar är dock tveksamma och när Munas morfar plötsligt dör i Somalia brottas hon med sorgen efter någon hon aldrig riktigt känt, samtidigt som hon försöker övertyga sin mamma om att få resa bort och hålls allt hårdare kvar.

Familjen har andra förväntningar kring Munas identitet och livsval, men Muna upptäcker också oväntat stöd och en känsla av samhörighet med sin bortgångne morfar.

Muna hade hade internationell premiär på filmfestivalen i Berlin (Berlinale) 2024 och har fått flera prestigefulla utmärkelser.

Rek för åk 6 t.o.m. gymnasiet

BAKGRUND

Warda Mohameds kortfilm är en coming of age-berättelse och vardagsskildring som behandlar stora ämnen i ett litet format med imponerande fingertoppskänsla.

Med lika delar intimitet och intensitet ger oss filmen inblick i en britisk-somalisk tonårstjejs tillvaro, där olika omständigheter och motstridiga känslor existerar parallellt.

Filmen ger utmärkta ingångar till samtal om identitet, jämställdhet, frihet, saknad, barns rättigheter och föräldraansvar. Filmens ämne leder också till möjligheten att lyfta hedersrelaterat förtryck.

Muna svarar mot centralt innehåll i flera undervisningsämnen och handledningen ger exempel på relevanta frågeställningar och engagerande övningar.

Filmen finns även med engelska undertexter.

IDENTITET, ROLLER OCH SAMHÖRIGHET

Klassresan är viktig för Muna. Den är ett tillfälle att stärka samhörighet i gruppen men också hitta och uttrycka sig själv. Resan blir en **symbol** för efterlängtd frihet och självständighet – som Muna nekas. Istället påminns hon om sin ofrihet, den identitet som hon förväntas anta och de livsval som egentligen inte är hennes. Men filmen visar också tillvarons komplexitet; hur olika omständigheter, händelser och känslor utmanar varandra, samexisterar och förenas i något nytt. På samma sätt som Muna själv.

Identitet är en uppfattning om jaget, baserad på olika faktorer så som egenskaper, intressen, bakgrund, erfarenheter, och hur man ser sig själv i relation till omvärlden. Det är en komplex och mångfacetterad del av en persons självuppfattning som utvecklas och förändras över tid – och i mötet med andra människor. Hur andra bemöter och bekräftar ens identitet bidrar till uppfattningen om vem man är.

- Hur skulle du beskriva Muna som person?
- Hur uttrycker Muna sin identitet?

- Vilka förväntningar har familjen på vem Muna ska vara (och bli som vuxen)?

Även om filmen visar hur Munas frihet och rätt att vara den hon är **begränsas**, så möter hon också **bekräftelse**. Hennes privilegierade och retsamme bror förstår och stöttar hennes behov att komma bort och de har en jargong som uttrycker att de är mer jämbördiga än de traditionella könsrollerna som de fostras in i.

- Hur är samspelet mellan Muna och Abdi (hennes bror)? Hur förväntas de bete sig och hur är de (när de är ensamma)?
- Varför fostras Muna och Abdi olika?
- Muna upptäcker en känsla av samhörighet med sin bortgångna morfar, som också uttryckte sig genom musik. Hur stärker det hennes identitet?
- Varför raderar Muna spellistan? Vad har borttagandet för undermening? (Att Muna ger upp sin frigörelse? Ger upp sin identitet? Accepterar sin identitet? Något annat?)

Koppling till läroplanen, Lgr22

Filmen passar för elever i åk 6 till gymnasiet. Nedan syns exempel på innehåll i läroplanen som filmen med fördel kan relateras till.

SAMHÄLLSKUNSKAP åk 7-9

Individer och gemenskaper

• Människors identiteter, ekonomiska resurser och möjligheter i samhället och hur dessa kan påverkas av bland annat socioekonomisk bakgrund, kön, ålder och etnicitet. Begreppen makt, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet.

Rättigheter och rättsskipning

• Kränkningar av de mänskliga rättigheterna i olika delar av världen och internationellt arbete för att främja mänskliga rättigheter.

• Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen. Dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.

• Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Möjliga orsaker till och konsekvenser av olika typer av kriminalitet, till exempel korruption, våldsbrott, sexualbrott och hedersrelaterat våld och förtryck. Kriminalvårdens uppgifter.

SVENSKA åk 7-9

Läsa och skriva

• Sammanfattning av texter.
• Analys av texter med koppling till upphovsperson, tid och andra texter samt utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor.

Texter

• Texter i digitala miljöer samt andra texter som kombinerar ord, bild och ljud. Språkliga och dramaturgiska komponenter samt hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i filmiskt berättande, teaterföreställningar och webbtexter.

Språkbruk

• Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeledning.

ENGELSKA åk 7-9

Kommunikationens innehåll

• Åsikter, känslor, erfarenheter och framtidsplaner samt relationer och etiska frågor.
• Levnadsvillkor, traditioner, sociala relationer och kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används, även i jämförelse med egna erfarenheter och kunskaper.

Lyssna och läsa – reception

• Talad engelska, även med inslag av regional och sociolektal variation, och texter, från olika medier.

• Skönlitteratur och annan fiktion, även i talad och filmatiserad form.

• Sånger och dikter.

• Språkliga företeelser, däribland uttal, grammatiska strukturer och satsbyggnad, ord med olika stilvärden och fasta språkliga uttryck samt stavning, i det språk eleverna möter.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

• Samtal, diskussion och skrivande där eleverna berättar, beskriver, instruerar och motiverar sina åsikter.

• Bearbetning av egna muntliga och skriftliga framställningar för att förtydliga, variera, precisera och anpassa kommunikationen efter syfte, mottagare och sammanhang.

MUSIK, åk 7-9

Musicerande och musikskapande

• Gestaltning och kommunikation av musikalska tankar och idéer i kombination med andra uttrycksformer.

Musikens verktyg

• Rösten och hur den kan varieras och användas för vokala uttryck inom olika genrer och ensembletyper.

• Musikaliska byggstenar: puls, rytm, tempo, taktarter, klang, tonhöjd, dynamik, fraser, perioder, musikalisk form, ackord, ackompanjemangsmodeller och basgångar.

Musikens sammanhang och funktioner

• Musikens påverkan på och betydelse för människa och samhälle. Musikens funktion för att uttrycka identitet, normer och grupptillhörighet i olika kulturer och sociala sammanhang.

• Hur musik används som meningskapande uttrycksform i olika medier, till exempel i film och spel.

• Musikinstrumentens funktioner och uttryck i olika genrer och sammanhang.

• Musikaliska karaktärsdrag i konstmusik, folkmusik och populärmusik från olika tidsperioder. Framväxten av olika genrer samt några centrala tonsättare, låtskrivare och musikalska verk.

BARNNS RÄTTIGHETER – VAR GÅR GRÄNSEN MELLAN FOSTRAN OCH FÖRTRYCK?

Hur mycket föräldrar och familj får styra och begränsa sina barn är en komplex fråga som beror på olika faktorer där barnets ålder och mognad, men också omgivande faktorer spelar roll. Föräldrar ska skydda, stötta och vägleda sina barn och hjälpa dem att utvecklas till självständiga och ansvarstagande individer. Men barn har också rätt till integritet, självbestämmande och att bli respekterade som individer med egna tankar och känslor.

- Som barn räknas man till dess man fyller 18 år och blir **myndig**. Vad innebär det att bli myndig? Vad får man göra och inte göra och hur förändras ens rättigheter och skyldigheter?
- Vilka andra viktiga åldersgränser finns det? Varför finns de?
- När blir man myndig i Storbritannien respektive Somalia?
- Idag är det självklart att män och kvinnor har samma myndighetsålder i Sverige, men så har det inte alltid sett ut. När blev alla – även gifter – kvinnor myndiga i Sverige? Vilka andra historiska milstolpar finns det för kvinnors rättigheter? Varför är det milstolpar?
- Vad är **jämställdhet**?
- Jämför Somalia, Storbritannien och Sveriges värden på **UNDP:s Gender Inequality Index (GII)**. Vilka faktorer utgör grund för datan? Varför?

I de flesta samhällen finns lagar och regler som reglerar föräldrars ansvar och skyldigheter gentemot sina barn, men de juridiska ramverken och normerna skiljer sig mellan olika kulturer.

I Sverige gäller svensk lag. Lagarna gäller alla som bor i Sverige och alla som besöker Sverige. Alla i Sverige har ansvar för att känna till svenska lagar och att följa svenska lagar och regler.

I Sverige samlas de lagar som handlar om våra familjeförhållanden i det som kallas för Familjerätt. Familjerätt är ett brett område inom juridiken, där **föräldrabalken (FB)** är den lag som behandlar det rättsliga förhållandet mellan föräldrar och barn. Den 1 januari 2020 blev även **barnkonventionen** svensk lag.

• Föräldrabalken har 16 kapitel. Lär känna hur en lagtext ser ut genom att hitta och läsa 6 kap. 1 § föräldrabalken!

- Vad menas med formuleringen "god fostran"? Vad eller vem avgör vad som är god fostran?

Att Muna inte får åka på klassresan kan ha **ekonomiska orsaker**, men Muna menar att hennes bror skulle ha fått åka och att hon **särbehandlas**. Vad som framkommer tydligt är att "god fostran" för Munas föräldrar och släktingar innebär att Muna ska kunna laga mat, servera männen, städa och bli "en bra hustru". Fast Muna vill göra andra saker, har andra intressen – och kanske inte vill bli någons fru överhuvudtaget.

- Diskutera: Hur mycket är det rimligt att Muna ska hjälpa till hemma? Finns det regler kring hur mycket man får särbehandla sina barn? Är det vanligt förekommande att olika krav ställs på pojkar och flickor?
- Om Munas föräldrar agerar för att skydda sin dotter och ge henne (vad de anser är) en bra framtid, betyder det då att de gör rätt som håller henne hemma och lär henne sånt som är viktigt för dem? Varför / varför inte?
- Var går gränsen mellan könsrollsfostran, kontroll och köns- eller hedersrelaterat förtryck?

Inom det som kallas "**hederskultur**" betraktas barn som föräldrarnas ägodelar och föräldrarna har rätt att bestämma allt åt dem. Hedersnormen bygger på starkt patriarkala och heteronormativa föreställningar och individens rättigheter och intressen är underordnade familjens. Flickor och kvinnor kontrolleras särskilt hårt då familjens heder anses beroende av deras kyskhet och uppförande. Den 1 juni 2022 infördes ett nytt brott kallat hedersförtryck. Brottet finns i 4 kap. 4 e § brottsbalken.

Om man misstänker att någon utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck behöver man agera. Läs mer hos **Rädda Barnen!**

**Rädda Barnen:
Tecken och signaler på hedersrelaterat våld och förtryck**



Filmen använder många närbilder, men också vidvinkel. Färgskalan är varm med accentfärg och ljussättning som visuell vägledning och dramaturgisk förstärkning. Muna är i mellanrummet mellan olika världar.

KÄNSLOR, MUSIK, SPRÅK OCH BERÄTTANDE

Muna sörjer en person långt bort, som hon aldrig träffat, i ett för henne avlägset men för familjen nära ursprungsland. Det är en speciell sorts sorg. Muna uttrycker att hon hade velat träffa sin morfar, men nu blir en del av sorgen besvikelsen över att så aldrig fick ske.

- Parallellt med den abstrakta förlusten står Muna inför en konkret förlust när hon nekas följa med på klassresan. Hur hanterar hon respektive förlust?
- Vilka **känslor** upplever Muna? Kom på minst tio känslor och var noga med **nyanserna**. Diskutera hur närliggande ord skiljer sig från varandra. Vissa ord kan vara **synonymer**, men de har ändå fina **skillnader**.

(Till exempel: irritation, frustration, sorg, förtvivlan, tomhet, övergivenhet, vilsenhet, åsidosatthet, saknad, ensamhet, utanförskap, svek, besvikelse, uppgivenhet, kraftlöshet, svaghet, motståndskraft, nyfikenhet, tilltro, förvåning, tillfredsställelse, lugn...)

- Översätt orden för känslorna som ni identifierat till **engelska**. Var återigen noga med nyanserna. Formulera meningar (på engelska) med orden där deras betydelse framgår.

Munas behov av att *leva* kontrasteras mot – och hindras av – ett dödsfall i familjen. Hon vill prata om resan men förstår att timingen är fel, hon har medlidande med sin mamma och är samtidigt irriterad på henne för att hon står i vägen för planerna och hon vill vara lojal både mot familjen, vännerna och sig själv. Det är många motstridiga känslor.

Troget dess tematik har filmen en komplex och noga balanserad form där teamet kontrasterar och förenar olika berättargrepp och element.

De många **närbilderna** av Muna låter oss ta del av minsta mimik i skådespelerskan Kosar Alis ansikte och skapar en känslomässig närhet till karaktären. Samtidigt bjuder vidvinkeln och de varma starka färgerna in oss att navigera i rummen för att uppleva Munas värld. När Muna sms:ar med sina vänner sitter hon i **trappan**, den platsen som leder bort och tillbaka och förenar olika världar, och när hon interagerar med sin stora släkt un-



Muna tillhör men är också separerad från gemenskapen. Hon bjuds in i rum, bokstavligen och bildligt, men hamnar – och ställer sig – vid sidan om.

derstryks ett **avstånd** till dem genom att hon äter ensam, står kvar i dörröppningen, lyssnar på och iakttar sina släktingar på distans i korridoren. Andra släktingar pratar med henne och om henne, men hennes interaktion tillbaka är fåordig, knappt befintlig.

- Titta på **KLIPP 1** och diskutera hur kamerans placering berättar/förstärker vad som händer i scenen! Hur är Munas sinnesstämning och hur förändras den?

Muna täcker sitt hår, bär slöja och har en traditionella somalisk baati. Men hon har också bandana och en tröja med Tupac Shakur.

Tupac (2Pac) var en av de största hiphopartisterna på 90-talet när han mördades mitt i sin karriär. Av vem är fortfarande oklart men mordet har blivit föremål för åtskilliga teorier och omfattande mytbildning. Tupac lever vidare genom berättelserna men också och framförallt genom sin musik – precis som Munas morfar.

- Munas playlist består av hiphop, rap och R&B (och pop-rap, jazz-rap, trap, drill, afrobeat...) från 90-talet fram till idag. Har du någon relation till någon av låtarna? Vilken i så fall?

Ta fram **texten** till låten du känner igen (eller valfri annan låt från spellistan), **lyssna, läs och återberätta** vad den handlar om! Berätta vilken **musikgenre** låten tillhör, vad som utmärker genren och ge exempel!

Musik kombinerar ljud och rytm på ett organiserat sätt för att uttrycka känslor, tankar och berättelser genom toner och kompositioner. Om musiken har sång/ord finns en ytterligare dimension för att förmedla betydelse. Men även musikstyckets kontext – genre, bakgrund, tillkomst, influenser, referenser, samplingar etc. – ökar vår förståelse för verket.

Munas playlist

2Pac ft Big Syke – All Eyez On Me
21 Savage – A lot
Missy Elliott – Work It
Beyoncé – Formation
Fugees – Ready or Not
Drake – God's Plan
Nas, Ms. Lauryn Hill – If I Ruled the World
J Hus – Fortune Teller
Pop Smoke – Welcome to the Party
The Pharcyde – Passin' Me By



Ljuset faller över Muna där hon, än en gång, står mellan två världar. I filmens absoluta slut öppnar hon ögonen och verkligheterna förenas.

Genom musiknoter kan musiker precis kommunicera och återge melodi, harmoni och rytm i ett stycke. Det möjliggör för andra musiker att i skrift se (!) och kunna återskapa stycket. Men man kan prata om musik på olika sätt. Med övning, ett rikt ordförråd och känsla för nyanser kan vi beskriva konst, upplevelser, intryck och smaker.

- Vad heter **stränginstrumentet** som Munas morfar spelar på och som är vanligt inom arabisk musik?
- Instrumentet har vanligtvis 11 strängar (men kan ha 7-13) och ljudet som skapas av strängarnas vibrationer i den ihåliga kroppen beskrivs som **varmt, mjukt och melankoliskt**. Håller du med? Lyssna på **KLIPP 2** med videon på Munas morfar!
- Tips! Arbeta i grupper med **ljudcharader** genom att skriva lappar med olika adjektiv (till exempel: mjuk, vass, mäktig, ängslig, sorglig, glad, mystisk, arg, orolig, stressig, romantisk, rofylld...) och gestalta det ord som dras för dem som inte sett lappen. Det kan ske med eget skapande på valfritt instrument eller med hjälp av musiksnuttar från surfplatta / mobiltelefon.



- **Analysera bilden** ovanför, från filmens slutsekvens! Hur känner Muna? Varför blundar hon? Vad har hon på sig och varför? Vad lyssnar hon på? Visuellt står de monokroma färgerna ut från den varma bakgrunden. Ett starkt ljus utifrån faller på Muna och förstärker kontrasten. Vad betyder det? Mamman, som nu skymtar i bakgrunden, ur fokus och bakom ett draperi, tittar efter sin dotter. Muna ser inte det. Vad tänker mamman? När filmen slutar öppnar Muna ögonen. Hur tolkar du det?

Produktionsuppgifter

Warda Mohamed. Storbritannien 2023. 20 min.
Tal: engelska, somaliska Text: svenska/engelska